

Ю. Гайда, Т. Кухарський, М. Книш

КОМУНАЛЬНІ ЛІСОГОСПОДАРСЬКІ ПІДПРИЄМСТВА В ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Трансформація усіх сторін суспільно-економічного життя, яка спостерігається сьогодні в Україні, не обминула і лісову галузь. Особливо це помітно в тій частині лісового сектора, де користувачами лісів були колективні і державні сільськогосподарські підприємства. В процесі аграрної реформи, яка здійснюється згідно положень Указу Президента України "Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки" [5], такі підприємства були реорганізовані і втратили право на користування землями лісового фонду. В зв'язку з цим постала проблема організації ефективного управління і користування даними лісами, про актуальність і масштабність якої свідчить і те, що в Україні таких лісів налічується 2,8 млн. га (26,4 % земель усього лісового фонду) [6].

В науковій літературі шляхи і методи вирішення даної проблеми висвітлені недостатньо. Група експертів міжвідомчої аналітично-консультативної ради з питань розвитку продуктивних сил і виробничих відносин під керівництвом академіка І. Р. Юхновського в рамках ґрунтового аналізу сучасного стану лісового господарства України висвітлювала деякі проблемні питання і особливості колишніх колгоспних лісів, проте більшу увагу приділила державним лісовим підприємствам [6]. На необхідність проведення комплексу заходів, спрямованих на збереження і підвищення продуктивності лісів агроформувань, вказує В.І.Самогласний [4]. І. Г. Кириленко підкреслює доцільність надання таких лісів в постійне користування спеціалізованим лісогосподарським підприємствам Мінагрополітики України [3]. У Львівській області реформування лісового господарства в системі АПК було здійснене в 2000 році шляхом створення обласного комунального лісогосподарського підприємства "Галсілляліс" [1]. Нижче подаються результати вивчення регіональних особливостей організації лісового господарства в лісах сільськогосподарських формувань в Тернопільській області, які можуть бути використані при опрацюванні загальнодержавної концепції лісової політики України.

Тернопільська область відноситься до малолісних регіонів (лісистість – 13,9 %). Загальна площа земель лісового фонду області, станом на 01.01.2002, року складає 207,8 тис. га, з них 156,5 тис. га знаходяться у постійному користуванні лісогосподарських підприємств державного лісогосподарського об'єднання (ДЛГО) "Тернопільліс", 16,1 тис.га передані у довгострокове користування іншим відомствам, а 35,2 тис. га – це ліси, користувачами яких були у минулому колективні і державні сільгоспідприємства (таблиця 1).

На підставі оцінки стану і розмірів лісового фонду таких підприємств, основних показників ведення лісового господарства в минулому, окремі районні ради народних депутатів в Тернопільській області, керуючись статтею 57 Земельного Кодексу України [2], прийняли рішення про створення районних (спеціалізованих) комунальних (агро) лісогосподарських (мисливських) підприємств. В 2002 році утворено п'ять таких підприємств: РКЛГП "Зборівагроліс", РКЛГП "Кремліс", РСКЛГП "Підгайціагроліс", РКЛГП "Монастириськліс", Шумське РКЛГМП "Волинь". Дані підприємства здійснюють лісогосподарську діяльність на площі 18,8 тис.га. В Бережанському районі створено державне районне лісогосподарське підприємство "Бережаниагроліс", якому передано в користування 4,9 тис.

га. В інших районах окремі новостворені агроформування оформляють право на користування землями лісового фонду на правах оренди (2,0 тис. га). Решту ділянок лісу районні адміністрації вважають доцільним передати у користування підприємствам ДЛГО "Тернопільліс".

Таблиця 1.

**Площа лісів підприємств агропромислового комплексу
в Тернопільській області в розрізі адміністративних районів**

Адміністратив- ний район	Площа, га	Адміністратив- ний район	Площа,га	Адміністратив- ний район	Площа га
Кременецький	6137,0	Підгаєцький	2227,0	Бучацький	1450,0
Шумський	5125,0	Козівський	10,6	Чортківський	1230,4
Зборівський	2293,0	Тернопільський	693,0	Гусятинський	876,1
Збаразький	1686,0	Під волочиський	791,9	Заліщицький	1601,1
Лановецький	849,0	Теребовлянський	754,0	Борщівський	1574,4
Бережанський	4868,0	Монастириський	3052,0	Всього	35219,2

Новостворені комунальні лісогосподарські підприємства здійснюють наступні види виробничої діяльності: лісогосподарську (охорона і захист лісу, лісовідновлення і захисне лісорозведення, рубки пов'язані з веденням лісового господарства) і лісопромислову (рубки головного користування).

Лісогосподарська діяльність повинна повністю фінансуватися за рахунок коштів державного бюджету. Через відсутність достатнього обсягу таких коштів частка бюджетного фінансування таких робіт складає лише 10–20% від потреби. Решта обсягів робіт фінансується за рахунок власних коштів підприємств, отриманих від реалізації товарної продукції (таблиця 2).

Товарною продукцією даних підприємств є: лісоматеріали круглі (пиловник, будівельний ліс), дрова технологічні (для гідролізного виробництва і виготовлення деревних плит), дрова паливні переважно сосни звичайної і граба звичайного. Частка цінних твердолистяних порід (дуба, ясена, клена) в загальному обсязі реалізації продукції складає менше 5%.

Головними споживачами продукції комунальних лісогосподарських підприємств є населення області, бюджетні організації і установи. За межі області головним чином постачаються дрова технологічні (на Жидачівський целюлозно-паперовий комбінат, Надвірнянський завод з виробництва деревно-стружкових плит, Вигодський деревообробний комбінат та інші). Експорт продукції не здійснюється.

Лісова галузь гостро потребує технічного переоснащення і модернізації своїх підприємств. У 2001 р. обсяг інвестицій в основний капітал лісового господарства склав 65 млн.грн., або 0,2% загального обсягу інвестицій в Україні /3/. Перспективним напрямком інвестиційної діяльності комунальних лісогосподарських підприємств в Тернопільській області є створення виробничих потужностей для більш глибокої переробки деревини (вироб-ництво широкого асортименту пиломатеріалів, столярних виробів). Для обладнання таких виробництв варто використовувати сучасні стрічкові пилорами, комплекс станків для виготовлення столярних виробів. В РКЛГП "Кремліс", яке має відповідну сировинну базу, доцільно організувати цех з виготовлення плетених виробів із вербової лози, що користуються високим попитом на вітчизняному і закордонних ринках.

З метою координації виробничої діяльності комунальних лісогосподарських підприємств, здійснення єдиної маркетингової політики, надання консультативної допомоги з питань ведення лісового господарства, переробки деревини, впровадження досягнень науки і техніки, на базі цих підприємств доцільно створити корпорацію "Тернопільагроліс".

Таблиця 2.

Основні техніко-економічні показники роботи комунальних лісогосподарських підприємств Тернопільської області за 9 місяців 2003 року.

Показники	“Зборів- агро ліс”	“Кремліс”	“Монасти- риськліс”	“Підгайці- агроліс”	“Волинь”
Площа лісового фонду, тис. га	2,3	6,1	3,1	2,2	5,1
Запас стовбурної деревини, тис.м ³	220	685	289	189	526
Обсяг рубок головного користування, тис. м ³ , всього	-	-	0,123	0,094	0,770
в т.ч. ділової	-	-	0,031	0,018	0,107
Рубки, пов’язані з веденням лісового господарства, тис.м ³ , всього	0,255	2,386	1,992	1,252	0,464
в т.ч. ділової	0,023	0,180	0,089	0,106	0,241
Посадка лісових культур, га	3,0	22,0	1,5	8,0	1,5
Обсяг продукції, робіт та послуг лісового господарства, тис.грн..	22,7	81,4	82,4	90,6	132,3
Обсяг реалізації продукції лісозаготівель, тис. грн..	13,8	64,7	69,6	56,7	70,1
Балансовий прибуток, тис. грн.	0,8	1,8	2,7	2,2	2,2
Рентабельність, %	8	4	6	5	3
Сума бюджетних асигнувань, тис.грн..	8,9	16,7	12,8	6,6	41,7
Число працюючих, осіб всього/ в т.ч. тимчасово	18/5	55/23	32	16	26

Таким чином, проблема ефективного управління і користування колишніми колгоспними лісами є актуальною як для України в цілому, так і для її регіонів зокрема. Новостворені в Тернопільській області комунальні лісогосподарські підприємства на даний час економічно є досить слабкими і потребують розробки стратегії їх діяльності, яка б забезпечила ефективне функціонування їх у майбутньому. Окремими положеннями такої стратегії можуть бути:

- забезпечення комплексу лісогосподарських робіт бюджетним фінансуванням в повному обсязі;
- розробка проектів і закладка на підприємствах розсадників з метою вирощування посадкового матеріалу для власного лісокультурного виробництва і реалізації декоративного посадкового матеріалу стороннім споживачам;
- диверсифікація виробничої діяльності шляхом створення потужностей для переробки деревини і освоєння випуску нових видів конкурентноспроможної продукції;
- вдосконалення системи управління шляхом створення договірної об’єднання комунальних лісогосподарських підприємств у формі корпорації;
- активізація маркетингової діяльності з метою освоєння нових ринків, у тому числі, закордонних.

Література

1. Гладій М. В. Вагомий внесок в розбудову аграрної економіки. – Лісовий і мисливський журнал. – 2001. – № 6. – С. 6-7.
2. Земельний Кодекс України. – Урядовий кур’єр. – №211/212. – 15.11.2001. – С.3-14.
3. Кириленко І. Г. Земельний кодекс – правова основа господарювання. – Лісовий і мисливський журнал. – 2001. – № 6. – С.4-5.

4. Самоплавський В.І. Український ліс сьогодні. – Лісовий і мисливський журнал. – 2000. – № 1. – С. 3–6.
5. Указ Президента України від 3 грудня 1999 року № 1529/99 "Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектору економіки"/ Офіційний вісник України. – №49. Ст. 2400.– С.11–13.
6. Юхновський І. Р., Лебеда Г. Б., Шевченко Ю. О. Лісове господарство України: проблеми та перспективи. (Міжвідомча аналітично-консультативна рада з питань розвитку продуктивних сил і виробничих відносин). – К.,2003. – 178 с.